

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т.в.о. ректора

Державного закладу
«Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Ганна МУЗИЧЕНКО
«_____» _____ 2024 року

ВИСНОВОК

про дисертацію здобувачки наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» **Ангеліни Корицької** з теми **«Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»**.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор Княжева Ірина Анатоліївна.

Витяг з протоколу № 7

**засідання наукового (фахового) семінару Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
імені К. Д. Ушинського»**

від 24 жовтня 2024 року

На засіданні були присутні: голова наукового (фахового) семінару, доктор педагогічних наук, професор Т. І. Койчева, учений секретар наукового (фахового) семінару, кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Галіцан, доктори педагогічних наук, професори В. А. Балакірєва, Л. І. Березовська, І. А. Княжева, О. А. Листопад, Т. Ю. Осипова, І. О. Пальшкова, О. В. Попова, Н. М. Черненко, кандидати педагогічних наук, доценти О. П. Ноздрова, І. О. Бартєнєва, Л. Г. Яновська, А. О. Яновський.

СЛУХАЛИ: Обговорення дисертації здобувачки наукового ступеня Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Ангеліни Корицької з теми «Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти».

ВИСТУПИЛИ:

Голова наукового (фахового) семінару, доктор педагогічних наук, професор Т. І. Койчева: пропоную присутнім заслухати доповідь здобувачки наукового ступеня Ангеліни Корицької за матеріалами дослідження і висловити свою думку щодо представлені роботи.

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 28.10.2021 р.).

Ангеліна Корицька: Аналіз наукового дискурсу засвідчує, що попри постійній інтерес освітян і науковців та суттєвий науково-методичний доробок, проблема Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до сьогодні залишається поза увагою дослідників.

Встановлено також низку суперечностей між: складністю професійного менталітету як суспільного й особистісного явища, та відсутністю єдиної теорії щодо його сутності, характерологічних особливостей і механізмів функціонування; рівнем особистісно-професійних запитів майбутніх педагогів-вихователів й усвідомленими ментальними можливостями їх реалізації; потребами в реалізації світоглядного соціокультурного контексту інноваційно спрямованої педагогічної діяльності та наявними в освітньому просторі закладу вищої освіти й привласненими майбутніми вихователями ЗДО інструментами їх забезпечення.

Мета дослідження полягала в обґрунтуванні й експериментальній апробації педагогічних умов, моделі і методики формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах фахової підготовки у закладах вищої освіти.

Досягнення мети досягалось виконанням чотирьох дослідницьких завдань.

За першим завданням проаналізовано основні вектори й особливості професійного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти як об'єкта наукових досліджень, визначено сутність і структуру професійного менталітету майбутніх вихователів та висвітлено його характерні риси, уточнено поняття «менталітет», «професійний менталітет», «фасилітаційний супровід професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», обґрунтовано педагогічні умови формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах професійної підготовки у закладі вищої освіти.

Професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти позиціоновано як складний фахово зумовлений інтегративний феномен, що відображає їхню внутрішню налаштованість на виконання професійних обов'язків у своєрідному соціокультурному контексті дошкільної освіти, особисту і професійну автентичність, здатність сприймати й інтерпретувати світ через призму педагогічної діяльності та репрезентується через сутнісні характеристики поведінкових моделей, професійно-педагогічних настанов, ціннісних орієнтацій, самоідентифікацію з професією, здатність до саморефлексії та професійного вдосконалення. Визначено, що структуру професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти утворює єдність і взаємозв'язок концептуально-

гностичного, орієнтаційно-ідентифікаційного й емотивно-конативного компонентів.

Обґрунтовано педагогічні умови формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Відповідно до другого завдання визначено критерії і показники, схарактеризовано рівні сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: інтегровано-ментальний (визначається як високий); мотивовано-рефлексивний (характеризується як достатній) і функційно-консервативний (розуміється як задовільний).

У межах виконання третього дослідницького завдання обґрунтовано, що процес формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти буде ефективним, якщо реалізувати в умовах їхньої фахової підготовки у закладах вищої освіти такі педагогічні умови:

забезпечення позитивної мотивації майбутніх вихователів ЗДО на формування професійного менталітету й усвідомлення його як цінності; актуалізація ціннісного потенціалу професійно зорієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти; забезпечення фасилітаційного супроводу професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО.

За четвертим завданням дослідження розроблено модель формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, яку позиціоновано як загальну схему, що ілюструє цей процес через відповідні складники (мета, структура професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, педагогічні умови, етапи формування, форми, методи, результат) та дозволяє виділити ключові аспекти досліджуваного явища, відображаючи важливі зв'язки у зручній для аналізу й узагальнення формі.

Методика формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти реалізовувалася за трьома етапами: орієнтаційно-мотиваційним, пізнавально-праксеологічним і ціннісно-спрямувальним та передбачала комплексну реалізацію запропонованих педагогічних умов. Провідною формою імплементації розробленої експериментальної методики у фахову підготовку майбутніх вихователів на всіх трьох етапах був педагогічний клуб «Професійний менталітет майбутнього вихователя».

Формами і методами роботи на орієнтаційно-мотиваційному етапі формувального експерименту стали: мотиваційний тренінг «Моя професійна ідентичність», міні-лекція, лекція-брифінг «Професійний менталітет вихователя: сутність та значення, семінар-дискусія «Роль вихователя ЗДО у суспільстві», інтерактивні вправи («Коло знайомств», «Професійна мотивація», «Професійне дзеркало», «Моя професійна мапа», «Скарбничка педагогічних цінностей»), мотиваційна бесіда «Мій шлях у професії», рефлексія; на пізнавально-праксеологічному – практичні заняття з творчими завданнями, креативний патріотичний хакатон, семінар-дискусія, круглий стіл, педагогічна практика, фестиваль педагогічних інсайтів, майстер-клас,

кейс-метод, метод консенсусу, рефлексивна інверсія, рольова імітаційна гра «Творчий кастинг», брейнстормінг, проект-гра «Карта моєї країни», дебати, фасилітаційна сесія, педагогічне портфоліо; на ціннісно-спрямувальному – воркшоп «Етика та професійні стандарти в роботі вихователя ЗДО», міні-лекції-презентації, «Кафе професійних стандартів і цінностей» тренінг «Кодекс професійних цінностей: від розуміння до дії», рефлексивний захід «Шлях до Професійного Менталітету», ділова гра «Емоційний лабіринт», фасилітаційна сесія, рефлексивна практика «Занурення в досвід», дискусія по колу, вправи «Дерево професійної відповідальності», «Моя професійна місія».

За результатами контрольного етапу експерименту виявлено, що у майбутніх вихователів експериментальної групи відбулися суттєві позитивні зміни в результатах сформованості професійного менталітету. Результати на екрані. Достовірність і результативність отриманих упродовж експериментальної роботи даних підтверджено застосуванням методу математичної статистики (критерій Пірсона).

Доведено доцільність реалізації запропонованих педагогічних умов, моделі та методики формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Дякую за увагу!

Після доповіді було поставлені запитання.

Доктор педагогічних наук, професор Т. І. Койчева: Чи задіяли Ви у своїй експериментальній методиці крім позааудиторних форм роботи ще й аудиторні?

Ангеліна Корицька: Дякую. Так, задіяли. Під час викладання навчальної дисципліни («Загальна та дошкільна педагогіка» (основний викладач доцент Кудрявцева Олена Альбертівна), провели відкритий семінар-дискусію з теми «Роль вихователя ЗДО в суспільстві». А в межах навчальної дисципліни «Педагогіка і психологія творчості» (основний викладач професор Олексій Анатолійович Листопад) на практичному занятті провели рольову імітаційну гру «Творчий кастинг». Учасники гри розподілилися на дві основні групи: «кастингова комісія» (яка буде оцінювати) і «кандидати» (які братимуть участь у «кастингу»). Студенти вирішували імпровізовані ситуації, які створювалися «комісією», що допомагало оцінити здатність учасників до імпровізації та вирішення педагогічних проблем у режимі реального часу в процесі квазіпрофесійної діяльності.

Доктор педагогічних наук, професор Т. І. Койчева: У мене до вас ще одне запитання, пов'язане із попереднім: Ви сказали, що семінар-дискусія був відкритим. Поясніть, що це означає.

Ангеліна Корицька: Дякую! Навчальна дисципліна «Загальна та дошкільна педагогіка» читається на другому курсі, а в нашому експерименті були задіяні студенти і третього курсу. Вони за можливістю і бажанням мали змогу взяти участь у цьому семінарі.

Доктор педагогічних наук, професор Н. М. Черненко: Одним із ключових понять дослідження є «менталітет». Розкрийте його зміст.

Ангеліна Корицька: Дякую. Щодо трактувань цього поняття, то їх існує дуже багато, але ми, зважаючи на завдання дослідження розуміємо менталітет як духовний інваріант буття, що являє собою «глибинний шар свідомості», тісно пов'язаний з культурними традиціями та суспільними нормами, який формується під впливом історичних, соціальних і культурних умов, є основою для розуміння світу як на індивідуальному, так і на колективному рівні.

Доктор педагогічних наук, професор І. О. Пальшкова: Які методи увійшли до Вашої діагностувальної методики?

Ангеліна Корицька: Дякую. Діагностувальний інструментарій, дібраний і розроблений згідно із показниками включав: тестові завдання, опитувальники, самооцінювальні методики, розроблені нами, а також такі перевірені методики відомих науковців, як методика визначення рівня рефлексивності Карпова та Пономарьової, методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Елерса, тест на емоційний інтелект Холла, методика діагностики креативності Гілфорда і Торренса у сучасній модифікації та інші.

Доктор педагогічних наук, професор Л. І. Березовська: У доповіді Ви зазначили, що застосовували лекцію-брифінг. Розкрийте її особливість.

Ангеліна Корицька: Дякую. Лекція-брифінг «Професійний менталітет вихователя: сутність та значення» включала презентаційний виступ викладача, а потім безпосередньо запитання самих здобувачів освіти до викладача. Підсумком став висновок про те, що професійний менталітет – це не просто питання теорії. Це питання професійного майбутнього – як фахівців, які формуватимуть світогляд і особистість маленької людини, впливатимуть на її розвиток та світосприйняття, так і майбутнього нашої держави.

Кандидат педагогічних наук, доцент Л. Г. Яновська: Чому Ви використали подвійні назви рівнів сформованості професійного менталітету?

Ангеліна Корицька: Дякую. Подвійні назви рівнів ми обрали, зважаючи на саму сутність феномену менталітет і професійний менталітет. Адже він є у всіх, але, по-перше, по різному проявляється, а по-друге, ці прояви розглядаються нами щодо їх суспільно-професійної значущості. Тому ми вирішили, що недоречним буде казати про «низький рівень» і у дослідженні йдеться про інтегровано-ментальний (визначається як високий); мотивовано-рефлексивний (характеризується як достатній) і функційно-консервативний (розуміється як задовільний).

Доктор педагогічних наук, професор О. В. Попова: Ви зазначили про використання такого методу, як рефлексивна інверсія. Розкажіть про нього більш докладно

Ангеліна Корицька: Дякую. Передбачена методом рольова зміна перспективи (інверсія) здійснювалася через переміну здобувачами освіти своїх звичних ролей або позицій, приміряючи на себе роль дитини, батька або навіть стороннього спостерігача в педагогічних ситуаціях. Цей метод

дозволив майбутнім вихователям побачити, як їхні дії та рішення сприймаються з різних перспектив, що мотивувало до перегляду своїх педагогічних методів і прийомів як стереотипів і пошуку нових рішень, осмислення цінності професії вихователя, його місця в процесі виховання й навчання, визначення пріоритетів у роботі з дітьми. Метод рефлексивної інверсії сприяв розвитку емоційного інтелекту, креативності та професійної рефлексії, що є невід'ємними складниками професійного менталітету вихователя.

В обговоренні взяли участь:

Науковий керівник, доктор педагогічних наук, професор І. А. Княжева: На тлі змін у суспільстві важливо також переосмислити систему цінностей і процес виховання підростаючого покоління. Усе це визначає нові стандарти до професійної підготовки та менталітету сучасного педагога. Отже, звернення Ангеліни Корицької до феноменології менталітету є своєчасним та актуальним. Ангеліна Володимирівна під час роботи над дисертацією продемонструвала наполегливість, академічну продуктивність та прагнення до дотримання академічної доброчесності. Дисертантка продемонструвала самостійність й здатність творчо підходити до вирішення поставлених дослідницьких завдань. Упродовж роботи над дисертацією Ангеліна Володимирівна проявила впевненість в обстоюванні власних думок щодо сутності професійного менталітету, організованість і відповідальність.

Ангеліною Володимирівною у повному обсязі виконано навчальний план та індивідуальний плани наукової роботи. Згідно з індивідуальним навчальним планом вивчено заплановані освітньо-науковою програмою навчальні дисципліни, успішно пройдено науково-педагогічну практику відповідно до спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та отримано позитивні результати навчання.

З огляду на вищезазначене, прошу підтримати наукові та практичні напрацювання Ангеліни Корицької.

Рецензент, доктор педагогічних наук Т. Ю Осипова: Модернізація системи вищої освіти, що сьогодні відбувається, спрямована на підготовку кваліфікованих, і конкурентоспроможних педагогів, які є готовими до інновацій та здатні вирішувати важливі завдання з формування особистості майбутніх громадян України. Особливо це стосується ланки дошкільної освіти. Процес підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти на сучасному етапі висвітлює важливість формування нової генерації вихователів, готових до професійного становлення, самовдосконалення і навчання впродовж життя. Успішний процес професійного становлення педагогів полягає в поетапному розвитку ціннісного ставлення до професії, професійного менталітету, що включає як створення чіткого уявлення про професійну діяльність, так і формування особистісного професійного самосприйняття. У зв'язку з цим проблема вивчення сутності й особливостей менталітету, його видів, структури та умов формування в межах конкретної педагогічної професійної спільноти набуває особливого значення,

відкриваючи нові можливості у сфері духовного та професійного розвитку майбутніх вихователів. Отже, пропонується тема дисертаційного дослідження є актуальною і не викликає сумнівів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (забезпечення позитивної мотивації майбутніх вихователів ЗДО на формування професійного менталітету й усвідомлення його як цінності; актуалізація ціннісного потенціалу професійно зорієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти; забезпечення фасилітаційного супроводу професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти), сутність феномену «професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», його структурні компоненти (концептуально-гностичний, орієнтаційно-ідентифікаційний, емотивно-конативний); схарактеризовано критерії (когнітивно-рефлексивний, особистісно-поведінковий, професійно-самовизначальний), показники (професійна рефлексія, професійне мислення, володіння професійною мовою (професійна ерудиція), емоційний інтелект, особистісні соціально значущі якості вихователя ЗДО, креативність, гуманістичний світогляд, професійна ідентичність, позитивна мотивацію до професійної діяльності вихователя ЗДО) та рівні (інтегровано-ментальний, мотивовано-рефлексивний, функційно-консервативний) сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Розроблено модель формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (мета, структура професійного менталітету, педагогічні умови, етапи, форми і методи роботи та результат). Уточнено сутність понять «менталітет», «професійний менталітет», «фасилітаційний супровід професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО». Подальшого розвитку набули теорія і методика професійного становлення майбутніх вихователів ЗДО.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні методики діагностики і експериментальної методики формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (орієнтаційно-мотиваційний, пізнавально-праксеологічний, ціннісно-спрямувальний етапи), організації діяльності педагогічного клубу «Професійний менталітет майбутніх вихователів», збагаченні змісту навчальних дисциплін («Загальна та дошкільна педагогіка/курсознавство», «Психологія і педагогіка творчості») і педагогічної практики додатковими теоретичними і практичними матеріалами, спрямованими на формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Результати дослідження можуть бути використані в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ЗДО, при розробленні навчальних посібників, методичних рекомендацій, РПНД для здобувачів освіти

спеціальності 012 Дошкільна освіта, виконання курсових і магістерських робіт, підготовки наукових доповідей і статей, а також у системі неперервної післядипломної освіти фахівців у галузі дошкільної освіти.

Результати дослідження відображено у 7 одноосібних публікаціях автора, із них: 3 – у фахових наукових виданнях України, 4 – апробаційного характеру.

Як позитив відзначимо, що дисертанткою опрацьовано значну кількість наукових джерел, про що свідчить відповідний список, який складається із 318 найменувань (із них 26 – іноземними мовами), а також наявність 20 додатків, які доповнюють і уяскраблюють основний текст дисертаційної роботи.

Отже, рецензована робота містить позитивні моменти, має відповідну структуру і відзначається актуальністю. Проте, як і будь-яка новаторська робота, є певні дискусійні моменти і зауваження, які потребують роз'яснення:

1. П.1.1. «Професійне становлення майбутніх вихователів ЗДО як об'єкт наукових досліджень» розташований на 27 сторінках, слід скоротити.

2. Структуру професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти бажано було б представити не лише описово, а й схематично, що наочно уяскравило б поданий матеріал.

3. Описуючи емотивно-конативний компонент, на мою думку, бажано було б наголосити не лише на емоційній підтримці, а на психолого-педагогічній або фасилітаційній підтримці.

4. Педагогічні умови, що, на думку авторки, впливають на формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти прописані суцільним текстом, тобто не відокремлені одна від іншої, що ускладнює їх сприйняття. Слід було б виділити в тексті напівжирним шрифтом, яка саме умова обґрунтовується. Крім того, з метою доведення того, що пропонувані дисертанткою обставини є дійсно педагогічною умовою, бажано було б зазначити, на які компоненти (чи хоча б один компонент) впливає кожна з них.

5. Обґрунтовуючи педагогічну умову «Актуалізація ціннісного потенціалу професійно зорієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти» дисертантці слід було б дати пояснення, що розуміється під ціннісним потенціалом професійно зорієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти.

6. На жаль, з тесту дисертації не зрозуміло, яку роль відіграє умова «забезпечення фасилітаційного супроводу професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО» у формуванні професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, хоча її опису присвячено 11 сторінок.

7. Оскільки робота подана на здобуття наукового-ступеня доктора філософії, доцільно було б розглянути методологічні засади формування професійного менталітету майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти.

8. В експериментальному розділі запропоновані дуже цікаві нестандартні заняття зі студентами: наприклад, семінар-дискусія «Роль вихователя ЗДО в суспільстві», мозковий штурм, гра «Творчий кастинг», креативний патріотичний хакатон, майстер-класи, воркшопи, фестиваль педагогічних інсайтів та ін. На мою думку, опис проведеного педагогічного експерименту значно виграв би, якби під час опису запропонованих вправ, зазначалося, на формування чи розвиток яких саме виокремлених показників професійного менталітету впливали ці заняття, а також не «вистачає» самих студентів. Бажано було б навести якісь їхні міркування, думки, які вони висловлювали під час порушених на заняттях питань.

9. Робота потребує технічного редагування (наприклад, застосування нерозривного пробілу між ініціалами та прізвищем науковців, усунення зайвих пробілів по тексту дисертації)

Загальний висновок: Дисертаційна робота Корицької Ангеліни Володимирівни з теми «Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» є завершеним, самостійним дослідженням. З урахуванням виправлення висловлених зауважень, може бути подана до попереднього розгляду і захисту в спеціалізованій вченій раді зі спеціальності 011Освітні, педагогічні науки.

Рецензент, кандидат педагогічних наук, доцент **О. А. Галіцан:** Актуальність обраної теми дослідження посиленням ролі людського чинника в усіх сферах життя зумовило необхідність гуманізації ключових соціальних інститутів, зокрема освіти. На тлі змін у суспільстві важливо також переосмислити систему цінностей і процес виховання підростаючого покоління. Усе це визначає нові стандарти до професійної підготовки та менталітету сучасного педагога.

Феноменологія світоглядних орієнтирів та менталітету фахівців-освітян є вкрай актуальною проблемою, отже звернення Ангеліни Володимирівни до феноменологічних та методичних параметрів формування професійного менталітету майбутніх фахівців дошкільної освіти сумнівів не викликає.

Структура дослідження, зокрема вступ, 2 розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки загалом пов'язані внутрішньою логікою, послідовністю і завершеністю викладу. Основний текст дисертації становить 178 сторінок. У тексті вміщено 27 таблиць і 5 рисунків, що обіймають 3 сторінки основного тексту. У списку використаних джерел 318 найменувань (26 – іноземними мовами). 20 додатків викладено на 88 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 311 сторінок.

Заслуговує схвалення виважений підхід Ангеліною Володимирівною до аналізу наукових позицій науковців, методологів педагогіки, фахівців-практиків з дошкільної педагогіки. Умовисновки дисертантки свідчать про її методологічну грамотність, системно-логічне аналітичне мислення, самостійність у трактуванні максимально складних наукових конструктів.

Відзначаю стилістику репрезентації наукових положень, дотримання Ангеліною Володимирівною стилістично-жанрових позицій сучасної

наукової мови, дотримання вимог нового правопису. Через це, рукопис читається дуже «легко», не зважаючи на складність матеріалу.

Зразковою вважаю логіку структурування матеріалу, дотримання балансу між науковими репрезентаціями та методичними розвідками.

Схвальної оцінки заслуговує намагання Ангеліни Володимирівни знайти ґрунт для власних умовисновків у дослідженнях, виконаних в межах наукової школи кафедри педагогіки. Всі визначення, що подає дисертантка, всі формулювання вирізняють авторським стилем, своєрідним авторським «почерком». Позасвідомо «відчувається» і вплив наукового керівника.

На основі узагальнення теоретичних положень розглянуто та переосмислено професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти як складний фахово зумовлений інтегративний феномен, що відображає їхню внутрішню налаштованість на виконання професійних обов'язків у своєрідному соціокультурному контексті дошкільної освіти, особисту і професійну автентичність, здатність сприймати й інтерпретувати світ через призму педагогічної діяльності та репрезентується через сутнісні характеристики поведінкових моделей, професійно-педагогічних настанов, ціннісних орієнтацій, самоідентифікацію з професією, здатність до саморефлексії та професійного вдосконалення.

Дисертаційна робота вирізняється науковою новизною, методологічні вектори розроблення проблеми видаються адекватними, а висловлені вперше наукові репрезентації заслуговують високої оцінки.

У дисертації вперше науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (забезпечення позитивної мотивації майбутніх вихователів ЗДО на формування професійного менталітету й усвідомлення його як цінності; актуалізація ціннісного потенціалу професійно зорієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти; забезпечення фасилітаційного супроводу професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти), сутність феномену «професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», його структурні компоненти (концептуально-гностичний, орієнтаційно-ідентифікаційний, емотивно-конативний); схарактеризовано критерії (когнітивно-рефлексивний, особистісно-поведінковий, професійно-самовизначальний), показники (професійна рефлексія, професійне мислення, володіння професійною мовою (професійна ерудиція), емоційний інтелект, особистісні соціально значущі якості вихователя ЗДО, креативність, гуманістичний світогляд, професійна ідентичність, позитивна мотивацію до професійної діяльності вихователя ЗДО) та рівні (інтегровано-ментальний, мотивовано-рефлексивний, функційно-консервативний) сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні методики діагностики і формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (орієнтаційно-мотиваційний,

пізнавально-праксеологічний, ціннісно-спрямувальний етапи), організації діяльності педагогічного клубу «Професійний менталітет майбутніх вихователів», збагаченні змісту навчальних дисциплін («Загальна та дошкільна педагогіка/курсознавство», «Психологія і педагогіка творчості») і педагогічної практики додатковими теоретичними і практичними матеріалами, спрямованими на формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці.

Заслугове схвалення деталізована, алгоритмізована праксеологічно-дієва методика формування професійного світогляду майбутніх вихователів, що становить ґрунтовний методичний базис, здатний потенційно збагатити всю систему професійної підготовки фахівців дошкільної педагогіки та виховання в педагогічних університетах.

На кожному етапі дослідно-експериментальної роботи авторка аналізувала зміст, методи, форми навчальної роботи, результати діагностувальних зрізів, робив відповідні корекції. Кожний етап формувального експерименту забезпечувався навчально-методичними матеріалами, діагностувальними методиками, зокрема – авторськими.

Заслугове схвалення розроблене дисертанткою модельне уявлення системи формування професійного менталітету майбутніх вихователів, що складається з таких блоків, як: мета, структура професійного менталітету, педагогічні умови, етапи, форми і методи роботи та результат.

Формами і методами роботи на орієнтаційно-мотиваційному етапі методики були: мотиваційний тренінг «Моя професійна ідентичність», міні-лекція, лекція-брифінг «Професійний менталітет вихователя: сутність та значення, семінар-дискусія «Роль вихователя ЗДО у суспільстві», інтерактивні вправи («Коло знайомств», «Професійна мотивація», «Професійне дзеркало», «Моя професійна мапа», «Скарбничка педагогічних цінностей»), мотиваційна бесіда «Мій шлях у професії», рефлексія; на пізнавально-праксеологічному – практичні заняття з творчими завданнями, креативний патріотичний хакатон, семінар-дискусія, круглий стіл, педагогічна практика, фестиваль педагогічних інсайтів, майстер-клас, кейс-метод, метод консенсусу, рефлексивна інверсія, рольова імітаційна гра «Творчий кастинг», брейнстормінг, проєкт-гра «Карта моєї країни», дебати, фасилітаційна сесія, педагогічне портфоліо; на ціннісно-спрямувальному – воркшоп «Етика та професійні стандарти в роботі вихователя ЗДО», міні-лекції-презентації, «Кафе професійних стандартів і цінностей» тренінг «Кодекс професійних цінностей: від розуміння до дії», рефлексивний захід «Шлях до Професійного Менталітету», ділова гра «Емоційний лабіринт», фасилітаційна сесія, рефлексивна практика «Занурення в досвід», дискусія по колу, вправи «Дерево професійної відповідальності», «Моя професійна місія».

Достовірність результатів забезпечено опорою на наукову методологію; на загальнонаукові підходи до формування професійного менталітету майбутніх вихователів. Завдання дослідження Ангеліна Володимирівна виконувала, загалом коректно застосовуючи комплекс

взаємодоповнюваних дослідницьких методів, зокрема теоретичних (аналіз філософських, психологічних, педагогічних джерел, інтерпретація теорій і методик); емпірично-діагностувальних і статистичних (математичного опрацювання й інтерпретації отриманих даних).

Вірогідність результатів та висновків дослідження забезпечено репрезентативністю вибірки учасників педагогічного експерименту; кількісним і якісним аналізом результатів дослідно-експериментальної роботи.

Зауваження і побажання до роботи:

1. Незважаючи на те, що на перших сторінках рукопису подано перелік скорочень, раджу хоча б в основних визначеннях не використовувати абрєвіатур.

2. Раджу ввести у матеріал першого розділу думку дисертантки про специфіканти професійної підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю 012 Дошкільна педагогіка.

3. В анотації до роботи та у межах наукового обґрунтування параметрів здійснення етапі діагностувального експерименту авторка використовує номінації рівнів: інтегровано-ментальний, мотивовано-рефлексивний, функційно-консервативний. Проте, в описі результатів експерименту використано рівні «високий», «задовільний», «низький»

4. Опис дослідно-експериментальної роботи здійснено загалом кваліфіковано, водночас, доцільно було б чіткіше конкретизувати динаміку змін у рівнях сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів на кожному етапі реалізації методики його формування.

Висловленні зауваження і побажання ніяким чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Критичних зауважень до роботи немає, отже її можна в репрезентованому варіанті подавати до розгляду і захисту в спеціалізовану раду спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Загальний висновок: Рецензована дисертація є самостійною, структурно завершеною працею, в якій здійснено комплексне вирішення актуального наукового завдання з педагогічної теорії та освітньої практики. Отримані нові науково обґрунтовані результати мають важливе соціальне значення та є суттєвими для подальшого розвитку теорії і практики вищої освіти, зокрема – галузі дошкільної педагогіки.

Рецензент, кандидат педагогічних наук, доцент **О. П. Ноздрова:** В умовах реформування освітньої системи, вихователь дошкільного закладу освіти стає центральною фігурою у формуванні гармонійного розвитку дитини. Сучасний вихователь має не лише володіти фаховими знаннями, а й бути емоційно та морально готовим до виконання своєї ролі, що вимагає глибокого професійного менталітету, який забезпечує здатність вихователя ефективно діяти в умовах змін, приймати відповідальні рішення та створювати сприятливе освітнє середовище.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (№ 0120U002014), що входить до

тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 28 жовтня 2021 року).

Отже, констатуємо своєчасність та актуальність теми рецензованого дослідження та його тісний зв'язок із відповідними планами галузей науки.

Структура наукової роботи є повною і відповідає чинним вимогам. Відповідно до мети дослідження визначено його завдання і дібрано методи їх реалізації. Чітко і виважено розроблений наукознавчий апарат.

Реалізація авторського наукового пошуку обраної проблеми відображена в науковій новизні та практичному значенні дослідження, які не підлягають сумніву.

Заслуговує позитивної оцінки проведений у першому розділі аналіз теоретичних джерел, що дозволив автору уточнити понятійний апарат дослідження, розкрити сутність і структуру професійного менталітету майбутніх вихователів, виявити його особливості. Хочеться відмітити ретельний і прискіпливий підхід дисертантки щодо аналізу напрацювань вітчизняних учених у площині професійного становлення майбутніх вихователів.

Суттєвим досягнення авторки дослідження є розроблена експериментальна методика формування професійного менталітету майбутніх вихователів у процесі фахової підготовки у ЗВО.

Практико зорієнтований вектор роботи обумовив значний обсяг цікавого, оригінального і змістовного методичного матеріалу, представленого в додатках.

Надаючи високу позитивну оцінку дисертаційному дослідженню, висловимо низку зауважень і пропозицій.

1. Попри ретельний аналіз вітчизняних досліджень щодо професійного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, здійснений у підрозділі 1.1., у ньому бракує аналізу напрацювань зарубіжних авторів.

2. Теоретичне значення роботи, на нашу думку, підсилив би методологічний підрозділ.

3. У роботі докладно висвітлено всі етапи експериментальної методики та методи, використані під час їх реалізації. Водночас формула обрахування загальних рівнів сформованості професійного менталітету наразі відсутня.

4. Оскільки в тексті дисертаційного дослідження посилення на використані джерела оформлені відповідно до стилю APA, і список використаних джерел має бути повністю оформлений за цим стилем.

5. У рукописі дисертаційної роботи присутні нечисленні орфографічні й пунктуаційні помилки.

Наголосимо на тому, що висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані в подальшій науковій роботі дисертантки, не применшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи.

Загальний висновок: дисертація є актуальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке відповідає чинним вимогам, що ставляться до дисертацій рівня доктора філософії, має наукову новизну і практичну значущість та може бути рекомендована до подання в разову спеціалізовану вчену раду на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Доктор педагогічних наук, професор О. А. Листопад: Мені дуже приємно сьогодні спостерігати над тим, як репрезентує свою роботу Ангеліна Корицька – випускниця факультету дошкільної педагогіки та психології. Молода дослідниця дуже організована, із самих перших років навчання демонструвала хист до науково-дослідницької діяльності. Впевнений у тому, що робота має суттєву наукову новизну і практичну значущість, отже буду її підтримувати.

Доктор педагогічних наук, професор Л. І. Березовська: У руслі модернізаційних в системі освіти України у майбутніх освітян виникає потреба в набутті освіченості, у підвищенні рівня загальної та професійної культури. Головним завданням вищої освіти постає створення умов для більш повного прояву особистості майбутнього педагога та формуванні в них спеціальних фахових якостей. Однією з таких якостей є професійний менталітет учителя.

Погоджуюсь із думкою рецензентів про те, що слід доповнити наукові розвідки матеріалом про специфіканти професійної діяльності фахівця з дошкільної педагогіки та виховання. Вважаю, що робота є ґрунтовною та актуальною, відповідає усім вимогам та у подальшому може бути рекомендованою до захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Доктор педагогічних наук, професор Н. М. Черненко: Мені дуже імponує звернення дисертантки до феноменології формування професійного менталітету вихователів, що по трактовано як інтеграційну якість особистості, яка визначається специфікою гуманітарного способу пізнання, цінностями, поглядами, нормами, стереотипами і формами поведінки, зумовленими професійною культурою на рівні постійної рефлексії. На мою думку, робота

суттєво збагачує сучасну парадигму вияскравлення особистісних рис фахівців освіти, отже робота бути рекомендованою до захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Доктор педагогічних наук, професор Т. І. Койчева: Як гарант освітньо-наукової програми 011 Освітні, педагогічні науки я уважно слідувала за тим, як Ангеліна Корицька формулювала гіпотезу дослідження, доводила її експериментальним шляхом. Я би хотіла відзначити і роботу наукового керівника – професора Ірини Княжевої, яка спрямовувала

аспірантку на збагачення саме системи підготовки майбутніх вихователів. Я підтримую роботу адже впевнена, що вона відповідає усім вимогам та у подальшому може бути рекомендованою до захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Учений секретар наукового семінару, кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Галіцан представила відомості щодо апробації основних положень дисертації, повноти опублікованих наукових результатів А. В. Корицької та проєкт рішення висновку.

Відомості про повноту надрукованих наукових результатів автора

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Корицька А. В. (2022) Професійний менталітет педагога: сутність та особливості. *Інноваційна педагогіка*. 49. Т. 1. (с. 128–132).

DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.26>

2. Корицька А. В. (2024) Середовище закладу вищої освіти як чинник формування професійного менталітету майбутніх вихователів ЗДО. *Вісник науки та освіти* (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія» 2(20). (с. 828–840).

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2\(20\)-828-840](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-828-840)

3. Корицька А. В. (2024) Професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: сутність, особливості, структура. *Перспективи та інновації науки*. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 10 (44), (с.247–259).

Праці апробаційного характеру

4. Корицька А. В. (2021) Ментальність та менталітет у сучасному науковому дискусії. The XV International Science Conference «*Trends in the development of practice and science*», December 28–31, (p. 242–244)/ Oslo, Norway.

DOI: [10.46299/ISG.2021.II.XV](https://doi.org/10.46299/ISG.2021.II.XV)

5. Корицька А. В. (2022) Менталітет як науковий феномен (історичний аспект). *Interdisciplinary research: scientific horizons and perspectives: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference* (Vol. 2), May 6, (p.107-109). Vilnius, Republic of Lithuania: European Scientific Platform.

<https://doi.org/10.36074/scientia-06.05.2022>

6. Корицька А. В. (2024) Менталітет майбутнього педагога: особистісний і соціокультурний аспекти. *VII CISP Conference «AN INTEGRATED APPROACH TO SCIENCE MODERNIZATION: METHODS, MODELS AND MULTIDISCIPLINARITY»*. 16.02.2024. № 36. (p.430-431) Venue: Vinnytsia, UKR – Vienna, AUT. Грааль науки.

<https://doi.org/10.36074/grail-of-science.16.02.2024.073>

7. Корицька А. В. (2024) Професійні мотиви як показник сформованості професійного менталітету майбутнього вихователя ЗДО. *Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації у проектуванні професійного становлення фахівців в університетському просторі»* (с. 164–167). Одеса, 20–22 травня 2024 року. Університет Ушинського.

ВИСНОВОК

Уважати, що дисертація Ангеліни Корицької з теми «Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, є завершеним самостійним дослідженням з актуальної проблеми, відповідає вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

1.1 Уважати, що дисертаційне дослідження містить наукову новизну: уперше науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (забезпечення позитивної мотивації майбутніх вихователів ЗДО на формування професійного менталітету й усвідомлення його як цінності; актуалізація ціннісного потенціалу професійно зорієнтованого освітнього середовища закладу вищої освіти; забезпечення фасилітаційного супроводу професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти), сутність феномену «професійний менталітет майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», його структурні компоненти (концептуально-гностичний, орієнтаційно-ідентифікаційний, емотивно-конативний); схарактеризовано критерії (когнітивно-рефлексивний, особистісно-поведінковий, професійно-самовизначальний), показники (професійна рефлексія, професійне мислення, володіння професійною мовою (професійна ерудиція), емоційний інтелект, особистісні соціально значущі якості вихователя ЗДО, креативність, гуманістичний світогляд, професійна ідентичність, позитивна мотивацію до професійної діяльності вихователя ЗДО) та рівні (інтегровано-ментальний, мотивовано-рефлексивний, функційно-консервативний) сформованості професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Розроблено модель формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (мета, структура професійного менталітету, педагогічні умови, етапи, форми і методи роботи та результат). Уточнено сутність понять «менталітет», «професійний менталітет», «фасилітаційний супровід професійної, квазіпрофесійної та самоосвітньої діяльності майбутніх вихователів ЗДО». Подальшого розвитку набули теорія і методика професійного становлення майбутніх вихователів ЗДО.

1.2. Уважати, що дисертаційне дослідження має практичну значущість: розроблені методики діагностики і формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці (орієнтаційно-мотиваційний, пізнавально-праксеологічний, ціннісно-спрямувальний етапи), організації діяльності педагогічного клубу «Професійний менталітет майбутніх вихователів», збагаченні змісту навчальних дисциплін («Загальна та дошкільна педагогіка/курсознавство», «Психологія і педагогіка творчості») і педагогічної практики додатковими теоретичними і практичними матеріалами, спрямованими на формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці. Результати дослідження можуть бути використані в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів ЗДО, при розробленні навчальних посібників, методичних рекомендацій, робочих навчальних програм для здобувачів освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, виконання курсових і магістерських робіт, підготовки наукових доповідей і статей, а також у системі неперервної післядипломної освіти фахівців у галузі дошкільної освіти.

2. Затвердити висновок засідання наукового (фахового) семінару Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» про дисертацію Ангеліни Корицької з теми **«Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»**, що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

2.1. Дисертаційна робота виконана відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (№ 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

2.2. Основні положення та результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт впровадження № 2307/31 від 21.10.2024 р.), Криворізького державного педагогічного університету (акт впровадження № 09/1-492/3 від 21.09.2024 р.).

2.3. **Основні результати дослідження** висвітлено у 7 публікаціях автора: 3 статті у виданнях категорії Б з педагогіки; 4 публікацій апробаційного характеру.

3. **Ухвалили:** з урахуванням виправлення висловлених зауважень, рекомендувати дисертаційну роботу Ангеліни Корицької з теми **«Формування професійного менталітету майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»** до попереднього розгляду і захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Результати голосування:

присутні – 14,

«за» – 14,

«проти» – немає.

Висновок прийнято одностайно.

Голова
наукового (фахового) семінару,
доктор педагогічних наук,
професор

Тетяна КОЙЧЕВА

Учений секретар
наукового (фахового) семінару,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Ольга ГАЛІЦАН

